

הידוש של מקרא

פרשת ויחי

עוד צריך ביאור למה קיללם יעקב על מעשה שכם, דמה כל כך חרה לו דבר זה עד שקיללם על כך, הרי על אף שלא היה מסכים עמו ברציחה זו ומחמת שחשש שירדפו האומות אחר בני יעקב, אבל לאחר מעשה ושכבר ניצלו מכך, למה כ"כ כעס עליהם וקיללם על זה, דמה הרעה הגדולה שעשו בזה. ואין לומר דעל רצונם לעקור שור דהיינו את יוסף לכך קיללם, שהרי את יוסף למעשה לא הרגו ואין לצרף מחשבה למעשה ועל כך לקללם.

עוד צריך ביאור גבי מה דאמר יעקב בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי, וביאר רש"י דהיינו במעשה זמרי ובמה שהקהיל קרה את העדה על משה. דאם במעשים אלו איירי כאן, למה הטעם לכך היה כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור, וכי משום שהרגו את שכם ורצו לעקור את יוסף לכך לא רצה יעקב שיזכר שמו במעשה זמרי ובקרה, דמה ענין זה אצל זה, ותימא הוא.

עוד צריך ביאור העונש והקללה שקיללם ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה, צריך ביאור מהו הקללה, והעונש מה שחלקם ביעקב והפיצם בישראל למה היא זה מידה כנגד מידה על מעשיהם.

ואולי יש לומר דעניינם של שמעון ולוי היה מה שהם אחים, והיינו דזה היה כוחם שהיו מאוחדים ביניהם, והיות והיו מאוחדים לכך לא היו יכולים לסבול הפירוד שגרם יוסף בקנאתם של האחים עליו, ולכך אמרו לכו ונהרגוהו ובכך לא יגרום עוד פירוד אצל האחים. ולכך גם הרגו את שכם שמה שעשו שכם והמור לאחותם דינה היה בזה פירוד של דינה

שמעון ולוי אחים כלי המס מכרותיהם: בסדם על תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצונם עקרו שור (מט, ה ו). עיין רש"י הק' שביאר דאומנות זו של רציחה המס הוא בידם, שחמסוהו מעשו שהיא אומנותו, והיינו על מה שהרגו את שכם ושרצו להרוג את יוסף וכפי שאמרו לכו ונהרגוהו, וכדהוכיח רש"י דהם אלו שאמרו כן.

ממילא מכל זה מצינו דשמעון ולוי היו מתעסקים בכלי זיין וברציחה, הגם דלמזכה היו עושין וכמו בשכם, וכן גבי יוסף היו חושבים שדינו מיתה וכפי שהרחיבו מפרשי התורה. וקשה דאם לוי היה מתעסק בכלי זיין, איך שייך שדווקא שבטו היא שזכתה לעמוד ולשרת לפני ה' בבית המקדש, הרי בדוד המלך מצינו שהיות והיה הוא יוצא למלחמות והיה שופך דם הגם דכמלחמות מצוה איירי, מ"מ לא רצה הקב"ה שיבנה הוא את ביתו, דאינו ראוי שאדם השופך דם יהא בונה ביתו של הקב"ה, וממילא למה שבטו של לוי כן ראויים לעמוד ולשרת אם אביהם לוי היה מתעסק ברציחה.

והגם שיש לומר דדווקא לוי עצמו אין ראוי לו לעמוד ולשרת כיון שהוא התעסק ברציחה, מ"מ בניו וזרעו כן ראויים לכך, וכפי ששלמה שהיה בנו של דוד היה כן ראוי לבנות הבית. מ"מ יקשה שהרי לוי עצמו הוא שקיבל זכות זו שיהא שבטו המשרתים לפני ה', ולמה לא מצאו אחד אחר מן השבטים שיהא זוכה לכך שלא היה כלוי מתעסק ברציחה, ולמה דווקא הוא נבחר לכך. עוד קשה מה הוא דאמר הכתוב שמעון ולוי 'אחים', דמה ענין האחות למעשיהם ומה רצה הכתוב לומר בזה.

חידושו

ממשפחתם ומעמם, ולכך הרגו אותו ואת כל עירו.

וממילא ניהא למה נקראו אחים דזה היה כוחם, ובלעדי שהיו יחד לא היה להם כוח, ולכך גם לקח יוסף את שמעון והפרידם, דכל אחד מהם לעצמו לא היה כוחו גדול, ואחר הפרדו מלוי לא יוכל עוד להזיקו. ולכך כשהביא יוסף מקצה אחיו לפני פרעה וביאר שם רש"י דביניהם היו שמעון ולוי אמר דהם מן הפחותים שבהם לגבורה, דבאמת מצד עצמם לא היה כוחם גדול אלא רק מכוח אחדותם.

וממילא לפי זה ניהא למה דווקא את לוי שהיה אחד משני אלו בחר הקב"ה שישרתוהו בניו, דעל אף שהוא עצמו שהיה מתעסק ברציחה אינו ראוי לשרת, וכפי שמצינו בדוד, מ"מ בניו הם המיוחדים לשרת ומשום שכוח האחדות ירשו מאביהם, וכדי לזכות לשרת לפני ה' שהם אלו העושים העבודה בבית המקדש לזכות כל ישראל, צריכים דווקא מי שהוא גדול בכוח האחדות ושיוכל לכוין לזכות כל ישראל, ולא חלילה מי שהוא מרבה מחלוקת וכדומה.

רק שהיה אצלם בשמעון ולוי עוד תכונה חוץ מן מה שהיו אחים, והוא כפי שאמרנו לעיל דזה גרם להם גם שלא היו יכולים לסבול הפירוד והגבחות של אדם יותר מן אחרים, והיינו דמצד אחד היו הם באחדות גדולה, אבל מצד שני מי שהיה גורם לפירוד היו הם הורגים אותו וקמים עליו, ולכך יצא שאצל קרח בא לחלוק על משה, דסבר שבגבחותו של משה על העם והיינו בתפקידו ולא חלילה במעשיו, שהרי עניו היה מכל אדם, הוא גורם בזה פירוד בעם שאין הכל שוים, ולכך חלק עליו קרח ואמר כל העדה כולם קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה', ועל כגון דא אמר יעקב אל יחד כבדי, דבחלק זה של תכונתם היה קשה לו ולא רצה שיתייחד שמו בזה.

אבל א"כ יקשה למה ניתן להם לשרת לפני ה' הגם דהיה להם כוח האחדות, הרי היה להם גם

ויחי

של מקרא

תכונה שהיו הורגים הגורמים לפירוד ואין זה ראוי לכגון דא לשרת לפני ה'.

ואולי יש לומר דלכך קיללם יעקב ואמר ארור אפם כי עז והיינו שיתבטל מהם דבר זה של אפם דהיינו כעסם על הגורמים לפירוד לפי ראות עיניהם, ושיהא אצלם רק החלק הטוב דהיינו כוח האחדות של אחים. ולכך אמר אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל, לב' בחינות, אחד שלא יהיו יחד ולא יהא להם כוח האחדות לפעול כנגד אחרים הגורמים לפירוד, והב' כדי שילמדו מהם כל ישראל ענין זה של האחדות.

וממילא דווקא בקרח שעדיין לא נתקיים הא שחילקם ביעקב דעדיין לא באו לארץ למקומם, ולכך עוד היה אצלו עניין זה של להקהל על הגורם לפירוד, אבל אחר שבאו לארץ ונתקיים הא דאחלקם ביעקב ולא היה להם עוד תכונה זו של להקהל על הגורם לפירוד, כיון שהם עצמם לא היו יחד, ממילא אין ראוי מהם לשרת לפני ה' ומשום שהיו מאוחדים ומלמדים לכל ישראל ענין האחדות.

ולכך גם משה ואהרן עצמם היו המנהיגים של ישראל שבאו משבט לוי, דבהם היה רק הענין של האחדות של שבט לוי, וכפי שאמרו על אהרן שהיה אוהב שלום ורודף שלום, ואולי הטעם שבהם לא נדבק התכונה של לקום על הגורמים לפירוד, משום שמושה לא היה במצרים כל השנים, ולא היה יחד עם אהרן אחיו, דממילא היה בהם הבחינה של אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל. וממילא ניהא הכל, דמה דנקראו אחים ברור הוא על פי הנ"ל דעל כוח האחדות איירי, ומה דנבחרו לשרת גם משום כוח האחדות נבחרו.

ועל אף דלוי עצמו אינו ראוי דהיה מתעסק ברציחה, והיה להם התכונה להרוג הגורמים לפירוד, מ"מ בניו שנפוצו בישראל ואין להם עוד תכונה זו, ראוין לשרת דרך כוח האחדות נשאר אצלם. ומה דקילל אפם באמת לא היה על מעשה שכם גרידא, אלא את תכונתם זו

להרוג הגורמים לפירוד קילל. ולכך אמר שיפוצו בישראל דאין זה עונש גרידא, אלא תיקון לבטל מהם תכונה זו כיון שלא יהיו יחד.

ומה דהטעם לבסדם אל תבא נפשי וכו' משום כי באפם הרגו איש הוא, היינו משום דתכונה זו שהיו הורגים הגורמים לפירוד מצינו אצלם גבי שכס ויוסף, לכך נקט בהם הכתוב, ולכך אל תחד כבדי דגם שם בזמרי וקרה היה ענין זה של תכונתם להקהל על הגורם לפירוד.

קברו אתי אל אבתי אל המערה אשר בשדה עפרון החתי: במערה אשר בשדה המכפלה אשר על פני ממרא בארץ כנען אשר קנה אברהם את השדה מאת עפרון החתי לאחזת קבר: שמה קברו וכו' (מט, כט - לא). צריך ביאור כאן בכל הענין, דבתחלה אומר הכתוב שיקברוהו במערה אשר בשדה עפרון החתי, ואח"כ חוזר הכתוב לומר במערה אשר בשדה המכפלה ומרחיב על זה, וצריך ביאור למאי בעינן כל האריכות הזו, הרי די לומר מיד במערה אשר בשדה המכפלה וכו', ולמאי בעינן לומר כאן בתחלה אל המערה אשר בשדה עפרון החתי, הרי כבר נדע כן מן המשך הכתוב שהיה זה של עפרון החתי, שהרי אמרו להדיא אשר קנה אברהם מאת עפרון החתי. עוד קשה למה כלל אמר הכתוב אשר בשדה עפרון החתי, הרי שדה זו כבר אינה של עפרון החתי, ולמה יקראו עכשיו שדה שלו אחר שכבר קנאה אברהם.

עוד קשה מה דאמר הכתוב במערה אשר בשדה המכפלה, וכי המכפלה נאמר על השדה, הרי המכפלה נאמר על המערה, והיה צריך לכתוב במערת המכפלה אשר בשדה, וכפי שנקט הכתוב שם גבי אברהם (כג, ט) ויתן לי את מערת המכפלה, וכפי שפירש רש"י או משום דהיתה המערה בית ועליה על גביו, או משום דנקברו בה בזוגות, דממילא מכפלה שייך לומר על המערה ולא על השדה, ולמה כאן נאמר כן על השדה.

ובאמת גם שם צריך ביאור דאח"כ אומר שם הכתוב (כג, יז) ויקם שדה עפרון אשר במכפלה, ואין זה מבואר שהרי מערת המכפלה היתה בשדה, ולא השדה במכפלה.

עוד צריך ביאור מה דאמר הכתוב שמה קברו וכו', ונוקט אברהם ושרה לבדם ויצחק ורבקה לבדם, דלמה לא די להכליל כולם יחד, שמה קברו את אברהם ושרה אשתו ויצחק ורבקה אשתו, ועל אף דביאר באור החיים הק' דבא בזה להוציא מידי ישמעאל ועשו שהוא זה שירש המקום, מ"מ די לומר את מי קברו שם כדי לידע כן ואין צריך לומר שוב שמה קברו.

ועוד עיין ברמב"ן שכבר הקשה למה לא אמר גבי יצחק שמה קברתי את יצחק, ולמה נקט לשון קברו. ושם ביאר דהיות ועשו קברו עמו לא רצה להזכירו כאן, וגם דבכך לא היה צריך להאריך ולחלק ולומר רבקה לבד דהרי הוא לא קברה, ואת יצחק לבד שכן הוא קברה.

עוד צריך ביאור למה נקט על אביו ואמו לשון שאינו משייכו אליהם והיינו את יצחק ואת רבקה אשתו, היה לו לומר את אבי יצחק ואת אמי רבקה, דהרי דבר נהוג הוא שהבן המזכיר את אביו ואמו קורא להם בשם אבי ואמי.

ואולי יש לומר שהיו אנשי המקום בבני חת מערערים על הקנייה שקנה אברהם השדה והיו קוראים אותו עד ימי אברהם שדה עפרון החתי, ולכך כדי שנדע שמו של המקום אמר להם שדה עפרון החתי, ועל אף דבאמת אין השדה שלו וכדכתיב לקמן אשר קנה אברהם את השדה.

ומנין בא ערעור זה, אולי יש לפרש ע"פ מה שכתב הרמב"ן שם בפ' חיי שרה, דבתחלה ביקש אברהם לקנות רק המערה רק שרמו לו לעפרון שאין ראוי לאדם נכבד שיהא המערה שלו ואילו השדה של אדם אחר, ולכך בא עפרון ואמר לו השדה נתתיה לך והמערה אשר בו לך נתתיה, והיינו שלמעשה מכר לו הכל, רק דהיות ובבקשת אברהם מבני חת

חידושו

ויחי

של מקרא

אמר שהוא רוצה לקנות המערה לבדו, לכך היו מערערים ואומרים שהשדה עדיין של עפרון, אבל זה אינו נכון וכפי שאומר כאן הכתוב אשר קנה אברהם השדה והכל שלו.

וממילא ניהא גם למה אמר בתחלה אל המערה אשר בשדה עפרון החתי וחזר לומר במערה וכו', דבתחלה אמר להם כדי לידע המקום ושמו כהיום, ואח"כ חזר ואומר להם פרטי הקנין וכל פרטי השדה. ומה דאמר הכתוב במערה אשר בשדה המכפלה ולא אמר במערת המכפלה, עיין שם ברמב"ן דכבר הקשה על רש"י שם למה אמר דעל שם הבנין ועלייתו או על שם הזוגות נקרא כן, הרי הכתוב אומר להדיא דכך נקרא שם המקום וכדכתיב שדה עפרון אשר במכפלה, משמע דהמקום עצמו נקרא מכפלה ולא המערה.

ולפי דבריו אולי יש לתרץ גם שיטת רש"י וגם לשון אשר במכפלה, ולפי זה לבאר גם הלשון כאן, דבאמת ב' מכפלה איכא, דהמקום עצמו נקרא מכפלה, וכפי שביאר הוא משום דקפלו הקב"ה לאדם הראשון וקברו שם. ועוד שם מכפלה נקרא גם למערה עצמו ומשום ב' הטעמים שהביא שם רש"י, וממילא הא דאמר ויתן לי את מערת המכפלה איירי באמת על המערה עצמה, וכאן דאמר הכתוב בשדה המכפלה, היינו בשדה אשר במכפלה וכדביאר ברמב"ן.

ומה דאמר הכתוב שמה קברו בין על אברהם ושרה ובין על יצחק ורבקה ולא הכלילם יחד, אולי זה עשה כדי שלא יוכלו ישמעאל ועשיו לערער על הא דירשו יעקב, דאם היה אומר כולם יחד לא היינו יודעים שהיה מוסכם על כולם קבורת כל אחד מהם, והיינו יודעים רק דכך היה שנקברו כל אלו שם אבל עכשיו דכתיב שמה קברו על כל אחד, ממילא משמע דהיה מוסכם בכל קבורה על כולם שיקברו שם, והיינו דקברו כולם יחד בכל אחד ואחד מהם, וממילא ודאי ירשו יצחק ולא ישמעאל.

ולכך לא אמר שמה קברתי את יצחק דא"כ לא יהא ראייה בזה דהיה מוסכם על ישמעאל קבורתו שם. ולכך גם לא אמר שמשם בשייכות אליו דהיינו אבי יצחק ואמי רבקה, דהיות ונקט בלשון קברו דהיינו מוסכם על הכל ולא שהוא עשה הדבר, ממילא גם בהזכרת שמשם לא שייכם אליו והזכירם בכלליות.

ומה דהוא כן קבר בעצמו את לאה, דעל זה יקשה דאולי יבוא עשו ויערער שהרי בה לא נכתב שמה קברו דהיינו מוסכם על כולם. על זה יש לומר דכיון דכבר קנה הבכורה מעשיו כבר אין לו זכות לערער ושלו הוא, ודווקא גבי ישמעאל אצל יצחק וגבי אברהם אצל בני חת בעינן להביא ראייה שהיה הדבר מוסכם, דאצל ישמעאל לא מצינו שקנה יצחק בכורתו מישמעאל.

השבוע פרשת ויחי נתקבלה תרומת

הרה"ג ר' גמליאל רבינוביץ שליט"א

לרגל אירוסים בתו בשעטו"מ עב"ג

הבחור המופלג בתורה ויראת שמים

החתן נפתלי שזורין ני"ץ

בן הרה"ג ר' יצחק שזורין שליט"א

יה"ר שיעלה הזיווג יפה בבנין עדי עד ולדורות ישרים מבורכים

יוצא לאור ע"י הר"ר זלמן חיים הומינר הי"ו, מחבר גליון 'דפירשנו' על הדף היומי,

קרית קרעטשניף רחובות.

להנצחות ולרשימת תפוצה וכן לכל ענייני הגיליון ניתן לפנות למס' פאלפון 0533132203

או למייל sh0533132203@gmail.com